

Summary

The present article carries out the comparative analysis of such participants of the criminal procedure in the Republic of Kazakhstan as the expert and specialist. The project of a new criminal procedure code is supplied with the propositions promoting the future differentiation of an expert and a specialist functions.

І.В. Пиріг, канд. юрид. наук, доцент, професор кафедри
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКСПЕРТНИХ МЕТОДИК І ПРОБЛЕМИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ЕКСПЕРТНІЙ ПРАКТИЦІ

Проаналізовано думки науковців щодо поняття експертної методики. Уточнено класифікацію експертних методик. Окреслено проблемні питання застосування експертних методик та запропоновано шляхи їх вирішення.

Поняття “експертна методика” є основним у теорії судової експертизи і, на наш погляд, наразі цілком сформувалося. Але, як будь-яке концептуальне положення науки, воно весь час підлягає науковому аналізу та постійно вдосконалюється. Залишаються проблемні питання щодо: впровадження нових досягнень науково-технічного прогресу в експертну практику та, відповідно, в удосконалення методик експертного дослідження; уніфікації експертних методик; застосування експертних методик на практиці в умовах змагальної системи судочинства та інші.

Визначенню та науковому аналізу методик експертного дослідження присвячено праці видатних вчених-криміналістів Т.В. Аверьянкової, Р.С. Белкіна, М.Є. Бондар, А.І. Вінберга, Г.Л. Грановського, Ф.М. Джавадова, В.П. Колмакова, В.В. Корнаухова, С.Д. Кустановича, В.С. Мітричева, Д.Я. Мірського, В.Ф. Орлової, М.Я. Сегая, О.Р. Шляхова та ін. Але, зважаючи на означені вище проблеми, окремі положення щодо поняття, класифікації та практичного застосування експертних методик потребують вдосконалення та вирішення відповідно до сучасних умов.

Метою статті є аналіз поняття “експертної методики”, сучасного стану розробленості окремих експертних методик, їх класифікації та надання пропозицій щодо вдосконалення процесу використання методик працівниками експертних установ у сучасних умовах.

Під методикою розуміється “сукупність способів, методів, прийомів для систематичного послідовного, більш доцільного проведення якої-небудь роботи” [1]. Інші визначення співвідносять це поняття з яким-небудь одним або декількома видами діяльності. Наприклад, у словнику російської мови за редакцією С.І. Ожегова методика визначається як “сукупність методів навчання чому-небудь, практичного виконання чого-небудь” [2]. У тлумачному словнику української мови за редакцією В.Т. Бусел методика визначається як “сукупність взаємопов’язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи”, а також як “документ, який описує послідовність методів, правил і засобів виконання роботи” та “вчення про методи викладання певної науки, предмета” [3].

Одним з перших науковців, що запропонували визначення експертної методики, був О.Р. Шляхов, який вважав, що “методика кожного виду судової експертизи — це система методів, прийомів і технічних засобів, що застосовуються для рішення конкретних завдань у певній послідовності та враховують специфіку вирішуваних питань і досліджуваних речових доказів” [4, с. 17]. Згодом у спільній з А.І. Вінбергом праці визначення дещо змінилося, але, по суті, залишилось таким самим: “під методикою судової експертизи розуміється система науково обґрунтованих методів, прийомів і технічних засобів (приладів, апаратури, пристосувань), упорядкованих і цілеспрямованих на вивчення специфічних об’єктів і вирішення питань, що стосуються предмета експертизи” [5, с. 89]. В обох визначеннях наголошується на такій ознаці методики, як їх послідовність, що дозволяє розглядати методику як певну програму дій експерта, тісно пов’язаних з предметом і об’єктом експертизи. “Визначеність методик предметом і об’єктами експертизи, — як зазначає О.Р. Шляхов, — вказує на взаємозв’язок: з’ясувавши предмет та об’єкт експертизи, можна формувати методику дослідження, а у підсумку зрозуміти сутність експертизи. Зміст методик дослідження повинен розглядатися як суттєва ознака кожного роду, виду, різновиду судової експертизи” [6, с. 10].

На думку В.П. Колмакова методика експертного дослідження це “сукупність прийомів (способів) і окремих методів для систематичного і найбільш доцільного проведення якої-небудь роботи” [7, с. 118]. Дещо по-іншому визначає експертну методику В.С. Мітричев: “Під методикою експертного дослідження розуміється цілеспрямоване й системне використання сукупності прийомів і методів, що найбільшою ефективністю призводить до вирішення питань певного роду” [8, с. 18].

Незважаючи на різні визначення авторами поняття методики експертного дослідження, в них, на наш погляд, є недолік, що проявляється у досить загальному визначенню методики. Наведені тези можуть стосуватися методики виконання будь-якої роботи.

Не зовсім вдалим, на наш погляд, є й визначення Ф.М. Джавадова: “Судово-експертні методики — це окремі процедури раціонального поведіння з матеріальними носіями інформації для виявлення та фіксації фактичних даних, які складають логічний зміст доказів, що збираються у формі висновку експерта” [9, с. 61]. Експертна методика сама по собі є системою вказівок або приписів на виконання дослідження і не може бути процедурою. Вирішення предмета експертизи частіше за все і є отриманням фактичних даних, тобто доказів, а висновок експерта є джерелом доказів. Висновок експерта підлягає оцінці слідчим, який визначає його інформативність і ступінь відношення відомостей, отриманих при дослідженні, до доказової інформації. Але зазначені дії до методики експертного дослідження не мають відношення. В цьому визначенні також не міститься чіткої вказівки на послідовність застосування методів дослідження та не згадується про самі методи.

Вперше на монографічному рівні поняття “експертна методика” було досліджено у наукових публікаціях та кандидатській дисертації М.Є. Бондар “Експертна методика як одна з основних категорій загальної теорії й практики судової експертизи” [10]. У дослідженні на високому теоретичному рівні розглянуто: поняття експертної методики, класифікація експертних методик за різних критеріями, функції експертної методики і її роль та місце в системі категорій загальної теорії судових експертиз. За визначення автора, “експертна методика — це програма вирішення експертного завдання, що складається з послідовних практичних і розумових операцій, які спрямовані на пізнання властивостей і зв’язків досліджуваних об’єктів та припускають застосування для цього системи методів і засобів дослідження” [11, с. 17].

У даному визначенні, на думку М.Є. Бондар, відбито основні риси експертної методики як категорії судово-експертної діяльності: а) розкрито її сутність і призначення — експертна методика є програмою рішення експертного завдання; б) існує вказівка на зв’язок методики з об’єктом дослідження, із установленням його властивостей і проявів, що мають значення для рішення поставленого завдання; в) вказано на структуру та зміст методики, що припускає послідовне здійснення фізичних і розумових дій, заснованих на використанні певної системи методів і засобів дослідження; г) вказівка на застосування системи

методів дослідження означає використання об'єктивних закономірностей руху досліджуваних об'єктів, оскільки будь-який метод взагалі розробляється на основі знання об'єктивних закономірностей дійсності. До функцій експертної методика авторка віднесла: ціледосягаючу, управляючу, оціночну, посвідчувальну, пізнавальну [11, с. 18]. Ми погоджуємось з наведеними твердженнями і вважаємо, що розглядувана робота є значним внеском в теорію судової експертизи.

Заслуговує на увагу також визначення експертної методики, запропоноване Т.В. Аверьяновою як “система приписів (категоричних чи альтернативних) на вибір і застосування в певній послідовності й у певних існуючих або створюваних умовах методів і засобів вирішення експертного завдання” [12, с. 290]. Запропонована методикою програма дій, а деякі вчені називають їх алгоритмом, складається із вказівок на методи та засоби пізнання, послідовність їх застосування. Як правильно визначає автор, вказівки можуть носити категоричний або рекомендаційний, альтернативний характер, що залежить від можливості вибору методів і засобів, а також послідовності їх застосування. В зміст методики може входити й характеристика очікуваних результатів, а у випадку можливості варіантів — характеристика кожного з них з оцінкою їх значення. Також, експертна методика орієнтована не на дослідження об'єктів експертизи, а на вирішення експертного завдання, оскільки саме від завдання залежить суть дослідження, тому що той самий об'єкт може бути предметом різних експертних методик [12, с. 291].

Створення нових методик є творчим процесом, заснованим на пізнанні закономірностей процесу утворення ознак на об'єктах дослідження, виявлення цих ознак з використанням певних засобів і методів. Конкретною метою створення нових методик є розширення обсягу фактичних даних, що надаються слідству та суду, засноване на можливості вирішення нових завдань, дослідження нових об'єктів, скорочення строків проведення експертиз, матеріальних і трудових витрат, зменшення кількості невирішених питань, підвищення наукового рівня й повноти вирішення експертних завдань.

Процес розробки будь-якої методики складається з певних стадій. Поділяємо думку Ф.М. Джавадова, який виділяє наступні етапи формування експертних методик:

- дослідження закономірностей, що обумовлюють прояви ознак, які характеризують ті або інші об'єкти;
- виділення з усієї сукупності виявлених ознак тих, які задовольняють вимоги, що дозволяють використовувати їх в експертному дослідженні;

- визначення доступних широкому колу експертів-практиків технічних засобів, методів і прийомів, що дають можливість вивчати зазначені ознаки;
- оформлення методики у вигляді, що дозволяє однозначно сприймати і використовувати викладену в ній інформацію методичного характеру, в тому числі проводити оцінку одержуваних результатів [13, с. 22].

Відносно класифікації експертних методик, то більшість вчених одноставні у своїх думках та поділяють їх на родові (видові), типові, конкретні (окремі) [12, с. 292; 14, с. 46; 15, с. 75; 16, с. 32].

На думку Р.С. Белкіна, рівень методики визначається рівнем експертного завдання: “а) загальні методики — завдання класу, роду, виду експертизи; окремі методики — типове завдання (підзавдання) виду, підвиду експертизи; конкретна методика — завдання (підзавдання) конкретної експертизи” [17, с. 461].

Родова (видова) експертна методика — це сукупність засобів проведення експертиз даного роду (виду). Вона є близькою до опису стадій процесу експертного дослідження в цілому, але відрізняється від нього вказівкою на специфіку змісту цих стадій, обумовлену специфікою предмета й об’єктів даної експертизи, а також вказівкою на методи і засоби, що застосовуються при проведенні експертиз даного роду (виду).

Типова експертна методика — це методика вирішення типових експертних завдань та є вираженням узагальненого досвіду проведення таких експертиз. У певних випадках ця методика може застосовуватися експертом без будь-якої адаптації чи зміни [17, с. 461]. Типові експертні методики, як правило, розробляються державними судово-експертними закладами. На думку О.Р. Росинської, у процесі формування типові методики базуються на рекомендаціях: пропозиціях за результатами реалізації науково-дослідних робіт; рішеннях конференцій, науково-практичних семінарів, методичних рад. Для того, щоб судово-експертна методика отримала статус типової, вона повинна пройти етапи апробації та впровадження [15, с. 76].

Структура типової методики включає такі елементи або складові частини:

- вказівка на типові для даного виду експертизи об’єкти. Посилання на об’єкт дослідження або експертне завдання, як правило, міститься у назві методики;
- вказівка на методи й засоби досліджень;

- приписи, що стосуються послідовності застосування методів і засобів;
- приписи, що ставляться до умов і процедур застосування методів і засобів;
- опис можливих результатів застосування методів і засобів і характеристика цих результатів в аспекті експертного завдання [15, с. 76].

Конкретна, або окрема, методика — методика рішення конкретного експертного завдання: або результат пристосування, зміни типової експертної методики, або плід творчого підходу експерта до рішення експертного завдання. Т.В. Аверьянова, підтримує думку О.Р. Шляхова, стосовно того, що така експертна методика може бути результатом: реалізації експертом особистого досвіду при вирішенні якого-небудь нового завдання, або експерименту, проведеного в процесі даної експертизи; прояву експертом творчого підходу: удосконалення стандартного приладу, доповнення загальноприйнятої методики оригінальним прийомом, новим “поглядом” на об’єкт, завдання; рішення завдання повністю на основі створеної для даного досліджень експертної методики шляхом синтезу даних і методів різних наук [12, 292].

Дещо інший зміст вкладає в елементи класифікації експертних методик М.Є. Бондар. Вона поділяє їх на чотири види: загальні, типові й часткові, а також методику конкретного експертного дослідження. Загальна методика, на її думку, являє собою систему правил, загальних положень, що стосуються способів рішення завдань та методів дослідження як у певній галузі експертизи в цілому, так і в окремих її родах, видах. “Поняття “загальна методика” вживається в літературі й по відношенню до правил-приписів (програм) методів окремих криміналістичних теорій рішення експертних завдань (ідентифікації, діагностики, ситуалогії). Така методика ставиться не до якійсь одній, певній галузі судової експертизи, а до декількох, тобто, по суті, є міжгалузевою методикою рішення конкретного класу завдань” [10, с. 7–8]. Типові методики — це програми, розроблені для рішення завдань певного типу залежно від досліджуваних об’єктів і поставлення питань, часткові — для рішення часткових, проміжних завдань (підзавдань) експертного дослідження. Методика конкретного експертного дослідження являє собою план, схему проведення конкретного експертного дослідження, рішення конкретного експертного завдання й складається експертом при проведенні кожної окремої експертизи. Конкретна методика — це практичне використання теоретичних рекомендацій зі складання програми рішення певного, конкретного завдання експертного до-

слідження, тобто спосіб вирішення конкретної експертної ситуації [10, с. 8].

З усіма наведеними думками науковців щодо класифікації методик судових експертиз цілком можна погодитись, тому що вони загалом правильно визначають сутність того чи іншого виду методики. Але, на наш погляд, наведені класифікації методик в деякій мірі не узгоджуються між собою і не зовсім відповідають класифікації самих експертиз. Класифікація судових експертиз починається з родових ознак, відповідно до чого експертизи поділяються на: дактилоскопічні; трасологічні; холодної зброї; балістичні; технічні експертизи документів; почеркознавчі та авторознавчі; портретні; фототехнічні; матеріалів, речовин і виробів; вибухотехнічні; економічні; товарознавчі; інженерно-технічні; інженерно-технологічні; фармацевтичні і фармакологічні; експертизи харчових продуктів; ґрунтознавчі; біологічні; екологічні; ветеринарні; медичні; психологічні; психіатричні; мистецтвознавчі; експертизи інтелектуальної власності. Відповідні методики повинні мати назву “загальних (або родових)”. Другий клас — це видові (або типові) методики, що стосуються вирішення більш конкретних експертних завдань у межах зазначених родів експертиз. Третій клас — окремі (або часткові) методики, які створено для вирішення підзавдань в межах виду. Останніми у класифікації залишаються конкретні методики, зміст яких вірно визначено у наведених вище думках науковців.

Зазначена нами схема класифікації лежить в основі реєстру методик судових експертиз, створеного у Міністерстві юстиції України* відповідно до ст. 8 Закону України “Про судову експертизу”, де зазначається: “методики проведення судових експертиз (крім судово-медичних та судово-психіатричних) підлягають атестації та державній реєстрації в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України” [18]. На сьогодні реєстр складає 1119 методик за 15 класами: почеркознавча та авторознавча — 69 методик, інженерно-технічні — 122, економічні — 64, товарознавчі — 20, експертизи інтелектуальної власності — 4, психологічні — 68, мистецтвознавчі — 2, технічні експертизи документів — 123, балістичні — 39, трасологічні — 97, вибухово-технічні — 25, фототехнічна і портретна — 11, відеозвукозапису — 24, матеріалів, речовин і виробів — 402, біологічні — 33, комплексні — 16. Побудований реєстр наступним чином: кожній методиці присвоюється реєстраційний код, в графі “вид експертизи” зазначаються клас (рід) та вид експертної

* Див.: Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://rmpse.mijust.gov.ua/>.

методики, в графі “назва методики” — назва окремої методики. Наприклад, під кодом 10.13.03 зазначено: інженерно-технічна експертиза — загальна методика, дослідження інженерного обладнання верхньої будови колії — видова або типова, дослідження сходу з рейок рухомого складу при втраті стійкості рейко-шпальної решітки — окрема або часткова. Серед інших реквізитів найменування розробника (спеціалізована установа, інші), рік створення методики та дата прийняття рішення про державну реєстрацію. Наведена методика розроблена Е.М. Сокол у 2007 р. та зареєстрована 03.03.2010 р. Інші приклади: загальна методика — технічна експертиза документів, видова — дослідження друкарських форм та інших засобів виготовлення документів, окрема — криміналістичне дослідження відбитків печатних форм (автор — С.Д. Павленко, 1970 р. розробки, зареєстровано 06.02.2009 р.); загальна методика — трасологічна експертиза, видова — дослідження знарядь, агрегатів, інструментів і залишених ними слідів, окрема — методика криміналістичного дослідження пломб з роторним механізмом замикання (ДНДЕКЦ Міністерства внутрішніх справ України, НДЕКЦ при УМВС України в Миколаївській обл., 2009 р. розробки, зареєстровано 02.03.2011 р.).

Наявність сьогодні єдиного реєстру судово-експертних методик, безумовно, є позитивним моментом. Але залишаються проблемні питання, пов’язані з доступністю зареєстрованих методик до практичного використання їх експертами, а також слідчими, прокурорами, суддями — для оцінки результатів експертиз. Існують методики, яким надано гриф “для службового користування”. За позбавлення таких обмежень на доступ до експертних методик наполягає В.М. Шерстюк [19, с. 93]. На нашу думку, вільний доступ громадськості можливий лише до загальних експертних методик. У деталях знайомитись з окремими методиками можуть лише експерти державних установ, слідчі, прокурори, судді та захисники, що представляють інтереси особи у конкретній справі. Таке обмеження обґрунтовується можливістю використання методичних рекомендацій з проведення окремих експертиз у протидії розслідуванню з боку злочинців.

Недоліком є недостатнє забезпечення інформацією відповідних судових та правоохоронних органів про існування окремих методик та взагалі про можливість судових експертиз. Проведеним нами опитуванням 58% опитаних нами слідчих і 35% експертів відмітили дефіцит у слідчих інформації щодо нових видів експертиз і особливостей їх призначення. Зазначений недолік можливо усунути через проведення

семінарів для слідчих за участю провідних експертів з ретельними аналізом проведених досліджень, демонстрацією експертної та спеціальної техніки.

Позитивною у цьому напрямку є видавнича діяльність. На нашу думку, є необхідність друку окремими виданнями судово-експертних методик окремих експертиз за їх видами для службового використання експертами спеціалізованих державних експертних установ, слідчими, прокурорами, суддями. Зазначені категорії осіб повинні мати доступ до використання літератури з грифом “для службового користування”.

Загальні методики експертиз також повинні видаватися окремим виданням та бути доступними широкому загалу громадськості, сприяючи попередженню злочинності, адже знання злочинцями можливостей експертних підрозділів та судових експертиз у виявленні доказової інформації може утримати деяких злочинців від вчинення протиправних дій. Інформація щодо можливостей використання сучасних досягнень науково-технічного прогресу правоохоронними органами також сприятиме зміцненню їх позитивного іміджу. Особливо це стосується органів внутрішніх справ.

На практиці у використанні експертних методик існують певні проблеми, особливо стосовно методик конкретної експертизи, коли експертом вперше вирішується експертне завдання. Використання експертом апробованої методики в ході дослідження, з одного боку, забезпечує рішення необхідного експертного завдання, а з іншого — гарантує можливість верифікації результатів, викладених у висновку експерта. Проте позитивні сторони застосування апробованих і затверджених методик доповнюються негативними моментами. Складності з верифікацією результатів виникають, коли експерт створює саме методику експертного дослідження для даного конкретного випадку, так звані евристичні методики. У такій ситуації у висновку експерта повинна бути відбита не тільки сутність цієї методики, але й причини її створення саме для даного випадку експертного дослідження.

Іншою проблемою, що зустрічалась в експертній практиці при застосуванні розробленої в конкретній експертній установі методики, є можлива конкуренція методик дослідження різних експертних установ або окремих експертів. Наявність конкуруючих теоретично обґрунтованих і науково-розроблених методик, з одного боку, робить необхідним для слідчого аналіз обґрунтованості вибору методики, що неможливо без залучення спеціальних знань. З іншого боку, конкуренція методик якоюсь мірою ставить під сумнів авторитетність висновків судового

експерта, оскільки при можливості науково обґрунтувати протилежні висновки втрачається віра у достовірність отриманих експертом результатів. Вирішенням проблеми конкуренції методик дослідження є їх державна реєстрація. Зворотним боком державної реєстрації методик може стати використання експертами готової “продукції” та пов’язане з цим небажання впровадження нових розробок в експертну діяльність, відсутність творчого наукового підходу до проведення експертизи.

Проблема конкуренції експертних методик може виникнути у недалекому майбутньому з поступовим впровадженням у практику кримінального судочинства чинного КПК України та розвитком змагальної системи судочинства. Не виключено, що експерти захисту будуть застосовувати власні методики, тому що немає і не може бути чіткої вказівки на вибір та застосування експертом певної методики. Розробка оптимальних шляхів застосування експертних методик експертами, які залучаються сторонами обвинувачення та захисту, є перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Большая советская энциклопедия (в 30 т.) / гл. ред. А.М. Прохоров. — Изд. 3-е. — М.: Советская энциклопедия, 1978. — Т. 20. — 468 с.
2. *Ожегов С.П.* Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. — 19-е изд., испр. — М.: Русский язык, 1987. — 750 с.
3. Великий тлумачий словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. — 1440 с.
4. *Шляхов А.Р.* Предмет и система криминалистической экспертизы / А.Р. Шляхов // Труды ВНИИСЭ. — М., 1971. — Вып. 3. — С. 17–25.
5. *Винберг А.И.* Общая характеристика методов экспертного исследования / А.И. Винберг, А.Р. Шляхов // Общее учение о методах судебной экспертизы: сб. науч. тр. — М.: ВНИИСЭ, 1977. — Вып. 28. — С. 87–90.
6. *Шляхов А.Р.* Судебная экспертиза: организация и проведение / А.Р. Шляхов. — М.: Юридическая литература, 1979. — 165 с.
7. *Колмаков В.П.* О методах, приемах и средствах в советской криминалистике / В.П. Колмаков // Правоведение. — 1965. — № 4. — С. 118–120.
8. *Митричев В.С.* Общие положения методики криминалистического идентификационного исследования материалов документов / В.С. Митричев // Труды ВНИИСЭ. — М., 1974. — Вып. 9. — С. 17–20.
9. *Джавадов Ф.М.* Судебно-экспертная методика (сущность понятия) / Ф.М. Джавадов // Теория та практика судової експертизи і криміналістики: зб. матер. міжнарод. наук.-практ. конф. — Х., 2002. — Вып. 2. — С. 59–62.
10. *Бондарь М.Е.* Экспертная методика как одна из основных категорий общей теории и практики судебной экспертизы: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М.Е. Бондарь. — Киев: Украинская академия внутренних дел, 1992. — 23 с.
11. *Бондарь М.Е.* О понятии “экспертная методика” / М.Е. Бондарь // Криминалистика и судебная экспертиза: сб. науч. тр. — К., 1990. — Вып. 40. — С. 13–19.
12. *Аверьянова Т.В.* Судебная экспертиза. Курс общей теории / Т.В. Аверьянова. — М.: Норма, 2007. — 479 с.
13. *Джавадов Ф.М.* Судебно-экспертная методика (сущность понятия) / Ф.М. Джавадов // Теория та практика судової експертизи і криміналістики: зб. матер. міжнарод. наук.-практ. конф. — Х., 2002. — Вып. 2. — С. 59–62.

14. *Зинин А.М.* Судебная экспертиза: учебник / А.М. Зинин, Н.П. Майлис. — М.: Право и закон, 2002. — 320 с.
15. *Россинская Е.Р.* Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе / Е.Р. Россинская. — М.: Норма, 2005. — 656 с.
16. *Сімакова-Єфремян Е.Б.* До питання про методи та методики експертних досліджень / Е.Б. Сімакова-Єфремян // Сучасні проблеми розвитку судової експертизи: зб. матер. засідання “круглого столу”, присвяченого 10-річчю створення Севастопольського відділення Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. М.С. Бокаріуса (Севастополь, 10–11 черв. 2010 р.) / МЮУ, ХНДІСЕ. — Х.: ХНДІСЕ, 2010. — С. 31–33.
17. *Белкин Р.С.* Курс криминалистики: учеб. пособие для вузов. — 3-е изд., дополненное / Р.С. Белкин. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. — 837 с.
18. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
19. *Шерстюк В.М.* Організаційно-правові та морально-психологічні засади судово-експертної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / В.М. Шерстюк. — Харків: Нац. юрид. акад. імені Ярослава Мудрого, 2007. — 199 с.

Резюме

Проанализированные в статье определения понятия экспертной методики, её структура и этапы формирования, а также классификация, соответствующая классификации самих экспертиз может быть использована экспертами для решения проблем, возникающих на практике при проведении экспертных исследований.

Summary

Concepts of expert methodology, her structure and forming stages, and also classification, corresponding to classification of examinations, analyzed in the article of determination can be used by experts for the decision of problems arising up in practice of realization of expert researches.

**О.Г. Рувін, докт. юрид. наук, директор,
А.О. Полтавський, зав. лабораторії, В.В. Назаров, зав. відділом,
Д.Ю. Гамов, зав. відділом, Г.В. Лінючев, зав. відділом,
О.О. Посільський, канд. хім. наук, головний судовий експерт**

Київський НДІ судових експертиз

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ЕКСПЕРТНОЇ МЕТОДИКИ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ СТАНДАРТІВ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ, АДАПТОВАНИХ В УКРАЇНІ

На підставі аналізу та синтезування набутої в період становлення та розвитку криміналістики науково-методичної спадщини, сучасного теоретичного та практичного досвіду в галузі судової експертизи, вимог стандартів управління якістю, адаптованих в Україні, запропоновано актуалізовану структуру експертної методики